Integratie van DAREnet en NARCIS

ELLY DIJK

Eind 2005 heeft de afdeling onderzoekinformatie van de KNAW de bètaversie van de onderzoekportal NARCIS opgeleverd, een DARE-project. In januari 2007 is DAREnet overgenomen van SURF. Beide portals overlappen elkaar deels, waardoor verdubbeling van zowel de content als de functionaliteiten is ontstaan. Zo worden bijvoorbeeld universitaire repositories door beide systemen geharvest en moeten de instellingen van de harvester op twee plaatsen worden bijgehouden. Ook heeft het bestaan van twee elkaar deels overlappende portals consequenties voor het onderhoud van software: er moeten twee systemen onderhouden en vervangen worden. Dit is uiteraard niet wenselijk en daarom is integratie van DAREnet en NARCIS noodzakelijk. In 2007 werkt KNAW Onderzoek Informatie dan ook aan die integratie.

DAREnet (www.darenet.nl) is in 2004 ontwikkeld door en voor het DARE programma van SURF. De website bestaat op dit moment uit drie onderdelen: Keur der Wetenschap, DAREnet en de Nationale Proefschriftensite. Keur der Wetenschap maakt de complete werken van 229 vooraanstaande Nederlandse wetenschappers in digitale vorm beschikbaar voor een breed publiek: circa 46 duizend wetenschappelijke publicaties, waarvan ongeveer 60% full text beschikbaar is (pdf). DAREnet bevat ruim 120 duizend full text publicaties. De Nationale Proefschriftensite, gelanceerd in september 2006, bevat ruim 14 duizend proefschriften.

NARCIS (www.narcis.info) geeft toegang tot Nederlandse wetenschappelijke informatie. Deze is afkomstig uit verschillende bronnen, namelijk de Nederlandse Onderzoek Databank; de digitale academische repositories, die in het kader van DARE zijn ontwikkeld; onderzoekinformatie van NWO; publieke informatie over lopend onderzoek uit de universitaire METIS-systemen; nieuwsvoorzieningen van de academische instellingen en andere onderzoeksinstituten; webpublicaties van buitenuniversitaire instellingen en datasets van DANS. NARCIS bevat nu ruim 600.000 records, die gelijktijdig maar ook per soort afzoekbaar zijn.

Voor de integratie van NARCIS en DAREnet is allereerst het back-end systeem van beide portals samengebracht. Dit is het systeem, dat achter de schermen zorgt dat alle inhoud bij elkaar wordt gebracht. Omdat de huidige NARCIS bètaversie gebruik maakt van de niet meer onderhouden webtechnologie i-Tor (Tools and Technology for Open Repositories), wordt voor NARCIS de back-end van DAREnet (Sahara) gebruikt.

Begin juni wordt een nieuwe basisversie van NARCIS gelanceerd, waarbij voor de gebruiker slechts een beperkt aantal wijzigingen ten opzichte van de bètaversie te zien zal zijn. DAREnet blijft voorlopig onveranderd. Uitgangspunt is dat NARCIS gebruiksvriendelijk toegang blijft bieden tot alle onderzoekinformatie in Nederland en dat alleen gebruik wordt gemaakt van het Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting (OAI-PMH) voor het harvesten van zowel de institutionele repositories als de Nederlandse Onderzoek Databank. Een verandering ten opzichte van de bètaversie is dat de nieuwsitems, afkomstig van websites van de universiteiten, op een andere manier worden gepresenteerd. De spider-functie, die automatisch informatie van websites verzamelt, is nog niet in de back-end ingebouwd. Daardoor worden de datasets van DANS in de nieuwe versie niet meer worden gespiderd, zoals voorheen, zodat ze ontbreken in NARCIS. DANS is echter bezig een repository voor de datasets te ontwikkelen zodat NARCIS ze weer kan aanbieden. Na de integratie van de back-end zullen ook de toegangsschermen van beide portals worden samengevoegd, waarbij de functies van DAREnet in NARCIS worden opgenomen. De plannen hiervoor zijn nog in ontwikkeling, maar het is nodig dat de bijvoorbeeld de *advanced search* uit DAREnet en de extra toegangen zoals 'Keur der Wetenschap' en de 'Nationale Proefschriftensite' blijven bestaan. Ook zal het door de opname van de DAI (Digital Author Identifier) mogelijk zijn om onderzoeksbeschrijvingen, publicaties en datasets aan elkaar te koppelen.

Gruuthuse digitaal

PETER BOOT

Halverwege februari kwam naar buiten dat de Koninklijke Bibliotheek (KB) het Gruuthuse handschrift had verworven. Twee weken later presenteerde de KB op haar website een digitale uitgave van het manuscript. Er is in die twee weken natuurlijk hard gewerkt, maar een zo uitgebreide uitgave wordt niet in een paar weken gemaakt. Hoe is die uitgave tot stand gekomen? In dit artikel gaan we in op de achtergrond van de digitale editie en de plannen voor de toekomst.

De eerste bladzijde van het handschrift met het familiewapen van de Gruuthuses

Het Gruuthuse handschrift is niet zomaar een handschrift. Het bevat onder andere de grootste en oudste overgeleverde collectie Nederlandstalige liederen met muzieknotatie. Alle liederen en het merendeel van de andere teksten zijn alleen uit dit handschrift bekend. Bij de liederen is de melodie genoteerd in een zeldzame vorm van notenschrift. Het is dus geen wonder dat bij het Huygens Instituut al lange tijd een editie van dit handschrift in voorbereiding is. Medioneerlandicus Herman Brinkman werkt aan de tekst en studeert op de achtergronden van het handschrift; musicologe Ike de Loos werkt aan de muzikale aspecten. Zowel tekst als muziek leveren bijzondere uitdagingen op. Delen van de tekst zijn bijvoorbeeld bijna onzichtbaar, sinds men in de 19e eeuw heeft geprobeerd ze met chemicaliën leesbaarder te maken. Soms kan met UV-licht een deel van de tekst alsnog zichtbaar worden gemaakt. Voor wat betreft de muziek geldt dat het handschrift gebruik maakt van een notatie die geen duidelijkheid geeft over de lengte van de noten, het ritme of de relatie tussen noten en tekst. Een reconstructie is dus niet eenvoudig.

Brinkman en De Loos waren al een eind gevorderd met de voorbereiding van hun editie toen duidelijk werd dat de KB het handschrift (dat nog altijd in particulier bezit was) zou gaan aanschaffen. Voor de onderzoekers van het Huygens Instituut, die tot dan toe moesten werken met slechte zwart-wit kopieën, betekende dat de felbegeerde mogelijkheid het handschrift nauwkeurig en diepgaand te kunnen bestuderen. Voor de KB betekende samenwerking met het Huygens de mogelijkheid op de website een wetenschappelijk verantwoorde tekst van het handschrift te kunnen aanbieden.

De editie zoals die nu op de site van de KB staat bestaat uit drie onderdelen: een uitgebreide toelichting op het handschrift, de teksten en de muziek (blikvanger: de beluisterbare versie van een aantal van de liederen), een leesversie van de tekst voor studiedoeleinden en een bladerversie (in Flash) voor de belangstellende leek. In de bladerversie zijn ook een paar 'rondleidingen' ter beschikking, zoals bijvoorbeeld over het onderwerp van de liefde of de melodieën in het handschrift.

De leesversie geeft per pagina een afbeelding, die ook in hoge resolutie kan worden gedownload, en een tekst die precies overeenkomt met die van het handschrift, zonder enige modernisering. Dat betekent dat de tekst voor niet-specialisten nog moeilijk toegankelijk is. In de boekuitgave die Brinkman en De Loos maken, wordt een beter toegankelijke leestekst opgenomen, met daarnaast een uitvoerige beschrijving van het handschrift en een inleiding op de tekstverzameling als geheel. De afzonderlijke teksten worden voorzien van woordverklaringen en toelichting. Van de muziek zal een reconstructie in modern notenschrift worden afgedrukt.

De site blijkt overigens een groot succes. Ad Leerintveld (KB) meldt dat in maart meer dan de helft van de bezoekers aan de KB site kwam voor het Gruuthuse handschrift. Er komen veel positieve reacties binnen, naast veel vragen om meer: meer muziek bijvoorbeeld, en meer hedendaags Nederlands. De KB heeft geen plannen om binnenkort de site uit te breiden. Wel wordt gewerkt aan de digitalisering van andere delen van de bijzondere collecties, waarbij naast afbeeldingen wellicht ook tekst ter beschikking kan komen.

Naast de uitgave voor een groot publiek, op papier, hebben Brinkman en De Loos overigens nóg een digitale uitgave in voorbereiding. Deze geeft niet alleen een lopende tekst, maar ook een verantwoording van alles wat er met die tekst is gebeurd: toevoegingen, doorhalingen, gebruik van afkortingen, enzovoort. Daarmee ontstaat een instrument voor diepgaande studie van het handschrift. Voor dergelijke uitgaven is bij het Huygens Instituut een digitale werk- en publicatieomgeving in ontwikkeling. Deze omgeving zal voor de publicatie van meer middeleeuwse handschriften worden ingezet.

WIEBE KIESTRA

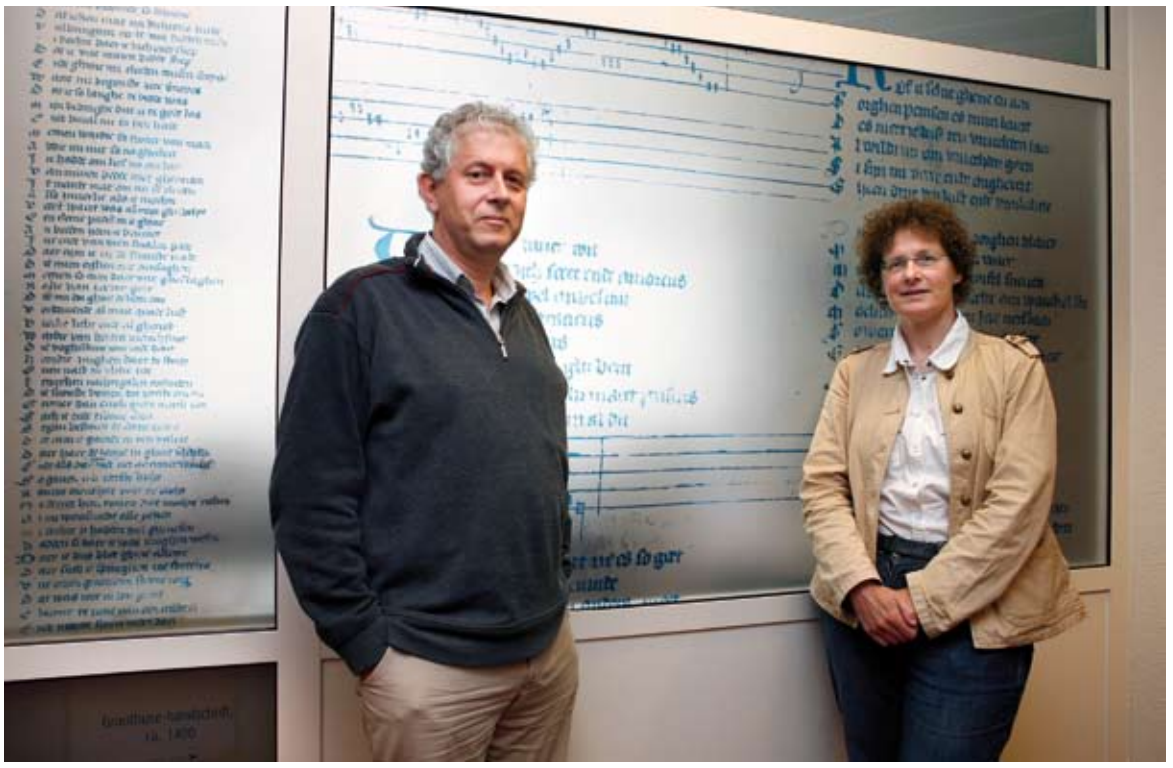

Herman Brinkman en Ike de Loos werken aan de uitgebreidere uitgave van het handschrift